Vilyam Şekspir:
Həyat teatrdı, insanlar aktyor Onların dostluğu bir təsadüfdən başlamışdı...

Oyun və ya üçüncü artıqdır

(Psixoloji hekayə)

Həmişə olduğu kimi həyətdə uşaqlar ucadan qışqıra-qışqıra futbol oynayırdılar. Ruslan da kənarda dayanıb onların oynuna tamaşa edə-edə iki üç il bundan qabağı xatırlayırdı. O da öz yaşıdları ilə hər gün dərsdən gələn kimi top qovalayardı. Amma indi universitetdə psixologiya ixtisası üzrə birinci kurs tələbəsi idi. Boş vaxtlarında müntəzəm idman məşqlərinə gedir, üzgüçülüklə məşğul olurdu. Günü-gündən kişiləşirdi, sinəsi enənmiş, əzələləri geyindiyi nazik köynəyinə iz salırdı. Təzəcə buraxdığı qısa saqqal və nazik bığ onu çox yaraşıqlı göstərirdi. Digər oğlanlar kimi, o da qızların diqqətini çəkməsi ilə gizlincə fəxr edirdi.

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Ruslan söhbətin məcrasını dəyişmək məqsədi ilə sual vermək təşəbbüsünü ələ aldı:

- Yaxşı, gəl sənin ixtisasından danışaq. Məsələn, rol nədir? Sosial rolla səhnədəki rolun nə fərqi? Bir roldan başqasına keçmək asandır, yoxsa çətin? Sən hansı rollarda oynamaq istərdin?

Fərid Ruslanın söhbətdən qaçmaq niyyətini anladı. Amma onun verdiyi suallara cavabları elə vermək istəyirdi ki, başladıqları söhbətin davamı kimi olsun.

- Əslində, Şekspir demiş, həyat teatrdır, insanlar aktyor. Yəni teatr rolu ilə sosial rol formaca eyni, amma mahiyyətinə görə fərqlidir. Məsələn, teatrda rolu sənə verirlər, həyatda rolu sən özün alırsan. Səhnə rolu müvəqqətidir, həyatdakı rol daimi... Səhnədə dəyişik çoxlu rol oynaya bilərsən. Həyatda yalnız bir rol oynamalısan. Səhnədə rol dəyişmək adi bir işdir. Həyatda rol dəyişmək bəzən insanın həyatı bahasına başa gəlir. Teatrda hər iki cinsin rolunu oynamaq təbiidir, amma həyatda əks cinsin rolunu oynamaq qeyri-təbiidir. Teatrda qadın rolu oynayan kişi aktyorları alqışlayırlar, onları mükafatlandırırlar, amma həyatda əks cinsin rolunu oynayanları ittiham edir, onları cəzalandırırlar...

Ruslan diqqətlə Fəridin dediklərinə qulaq asdı və sonda öz verdiyi sualdan peşman oldu. Çünki bayaqdan kəsmək istədiyi söhbətləri indi daha ciddi və elmi məcrada davam edirdi. Ruslan:

- Aydındır, bu gün sən psixologiyadan, mən də aktyorluq sənətindən çox şey öyrəndik. Daha gecdir, evə gedək.

Bir dəfə Fəridgildə vaxt keçirəndə Fərid Ruslana öz istədadını göstərmək üçün iki qadın rolunu onun üçün oynamaq istədiyini dedi:

- İmtahana hazırlaşıram. Mən bir qadın rolunda oynamalıyam. İki rol seçmişəm: Şeksprin Dezdemonasını, Cabbarlının "Vəfalı Səriyyə"sini. İlk tamaşaçım sən olacaqsan, istəyirəm imtahan üçün oynayacağım rolu sən seçəsən...

O, Ruslanı əvvəlcə Otellonun yerinə qoydu. Otellonun qısqanclığı müqabilində ona məhəbbətini, sədaqətini sübut edirmiş kimi Ruslanın ayaqlarına yıxılıb onun əllərini öpməyə, ayaqlarından yapışıb ağlamağa başladı. Fərid elə ürəkdən ağlayır, yalvarırdı ki, Ruslan onun rola girdiyini bir anlığa unutdu. Ona elə gəldi ki, Fərid elə Ruslanı sevdiyini, ona sədaqətli olduğunu inandırmağa cəhd edir. Özü də bilmədən dedi:

- Qalx, Fərid, mən sənə inanıram. Mən də səni sevirəm.

Fərid gülə-gülə:

- Yox olmadı, sən Ruslan yox, indi Otellosan və məni boğmalısan. Tut boğazımdan məni boğ.

Ruslan pərt oldu. İfşa olunduğunu başa düşdü. Sonra da hirslə Fəridə:

- Mən artist deyiləm, əl çək - deyərək, kompüterin qabağına keçib, özünü məşğul kimi göstərməyə başladı.

Fərid ayağa qalxıb nüfuzedici nəzərlərlə Ruslanın gözlərinə onun qəlbinin dərinliklərinə baxırmış kimi baxdı:

- Görürsən, deməli, rolumu yaxşı oynadım. Sən bunun rol olduğunu belə unutdun.

Ruslan öz-özünə dedi:

- Yaxşı, mən rolu unutdum, onda dediyim sözlər nə idi?! Əgər bunun rola aidiyyəti yoxdursa, onda...

Ruslan pərtliklə:

- Lap məni çaşdırdın. Yaxşı rola girə bilirsənmiş... Məndən aktyor çıxmaz, boynuma alıram.

Fərid öz teatrını davam etdirməkdə israrlı idi. Bu dəfə Ruslan nökər Əbdül rolunda, Fərid Səriyyə rolunda idi. Uzaqdan qulağına gələn toy səslərinə dözə bilməyən Səriyyə - Fərid ağır xəstə yatdığı çarpayıdan yerə yıxılır, Ruslana - Əbdülə xitab edərək, nakam eşqi ilə bağlı fəryad edirdi. Ruslan yenə özünü unutdu, özünü saxlaya bilmədi. Gözləri yaşardı, sanki qarşısındakı hadisələr real həyatda onun canı qədər sevdiyi Fəridlə bağlı baş verirdi. Ona elə gəldi ki, Fərid onun - Ruslanın ona xəyanətindən əzab çəkir, Səriyyənin ölümünə günahkar odur. Ruslan aşağı əyilib, guya ölmüş Səriyyəni - Fəridi ayağa qaldırdı. Fəridin rəngi avazımışdı. Ağlamaqdan gözləri qızarmışdı. Yazıq-yazıq Ruslana baxdı:

- Dostum, mənə xəynət etmə, məni tərk etmə. Mən buna dözə bilmərəm.

Ruslan:

- Qurtar da bu gic-gic hərəkətlərini. Bayaqdan qadın roluna girib sən, hələ də çıxa bilmirsən. Elə bil sevgiliyik. Bu nə sözlərdir, danışırsan?!

Fərid yorğun-yorğun dilləndi:

- Deməli, rolumu yaxşı oynayıram ki, səni qıcıqlandırıram.

Dərsləri eyni vaxtda qurtarmayanda qabaqcadan sözləşib Fəridlə Ruslan çox vaxt ayrı-ayrılıqda Bulvara gəlir və həmişəki görüş yerlərində birləşib, adamların arasına qarışırdılar. Bu dəfə də adəti üzrə Ruslan Fəridlə görüşüb, Bulvarda gəzmək üçün ondan qabaq görüş yerinə gəldi. Uzaqdan alacaranlıqda həmişə oturduqları oturacaqda bir nəfərin oturduğunu gördü. Düşündü ki, yəqin Fəriddir, dərsləri tez qurtarıb, ona görə tez gəlib. Yanından keçən qızlara tamaşa edə-edə oturacağa yaxınlaşdı və oturana baxmadan:

- Salam. Çox gözlətmədim ki, səni? - Deyib əlini uzatdı.

- Mən sizi gözləmirəm.

Cavabını eşidəndə dönüb qarşısındakına baxdı. Bu, Fərid yox, gözəl bir qız idi. Şabalıdı saçları, iri mavi gözləri, qıvrım kipriklər, al yanaqları, zövqlə boyanmış qalın dodaqları... Ruslan qarşısında həmişə xəyal etdiyi qızı görürdü. Əslində, Ruslanın xəyalındakı qızın prototipi Fərid idi. O, çox istəyirdi ki, sevdiyi qız Fəridlə eyni cizgilərə, xarakterə, boya malik olsun. Həm də nədənsə onun Fəridə çox oxşamasını istəyirdi. İndi qarşısında dayanıb ona gülümsəyən qız elə bil xəyallarından çıxmışdı. Fə-

Cavabını eşidəndə dönüb qarşısındakına baxdı. Bu, Fərid yox, gözəl bir qız idi. Şabalıdı saçları, iri mavi gözləri, qıvrım kipriklər, al yanaqları, zövqlə boyanmış qalın dodaqları... Ruslan qarşısında həmişə xəyal etdiyi qızı görürdü. Əslində, Ruslanın xəyalındakı qızın prototipi Fərid idi. O, çox istəyirdi ki, sevdiyi qız Fəridlə eyni cizgilərə, xarakterə, boya malik olsun. Həm də nədənsə onun Fəridə çox oxşamasını istəyirdi. İndi qarşısında dayanıb ona gülümsəyən qız elə bil xəyallarından çıxmışdı. Fəridlə bir alma kimi iki yerə bölünmüşdülər. Hətta səsi də Fəridin səsinə çox oxşayırdı...

Ruslan başa düşmədi ki, Fərid hansı rolunu - həyatdakı, ya məşqdə oynadığı rolu nəzərdə tutur.

Artıq Ruslan münasibətlərinin başqa bir məcraya yönəldiyini hiss edirdi. Özlüyündə bundan çıxış yolunu özünün və Fəridin qız dostu tapmalarında görürdü. Məqsədini bildirmədən Fəridə dedi:

- Mənca, artıq vaxtdır. Hamının qız dostu var, gəl biz də özümüzə qız tapaq.

Fərid:

- Sən istiyirsən tap, mən istəmirəm. Mənim qəlbim bir sevgi üçün hesablanıb, orda iki sevgi yan- yana yerləşməz.

Ruslan öz qərarında qəti idi. İndi o, ətrafındakı qızlara diqqətlə baxmağa, xoşuna gələnlərə könülsüz də olsa da yaxınlıq etməyə cəhd edirdi. Hətta Fəridə birgə olanda, o, istəməsə də, qoşa gəzən qızlar axtarıb arxalarınca düşürdülər.

Ruslan qızın gözlərinə baxanda o gözlərdə hiylə dolu, amma sanki tanış bir təbəssüm gördü. Yalnız gözlərinin rəngi Fəridin gözlərindən fərqli olaraq mavi idi. Əgər gözlərindəki fərqi görməsəydi, bu qızın Fərid olduğuna inanacaqdı. Ruslanın ürəyi atlandı. O, ildırım məhəbbətinə heç vaxt inanmamışdı, amma indi ilk baxışdan sevgi ilə üz-üzə idi. Qızı görməyi ilə ona vurulmağı bir olmuşdu. Elə bil, qız da ona vurulmuşdu. Ruslan həyatının bu fürsətini əldən ötürə bilməzdi.

- Adınızı bilmək olar?

Artıq oturduğu yerdən qalxmış qız:

- Əgər, bu vacibdirsə, adım Fəridədir. Deyə cavab verdi.

Ruslan bu təsadüfə bir daha sevindi. Dostu Fərid, sevgilisi Fəridə. Hələ zarafatla fərqləri bir "ə"dən ibarətdir, - deyə öz-özünə düşündü.

Ruslan tanışlığı dərinləşdirməyə cəhd edərək, təşəbbüsünü davam etdirməyə başladı:

- Əgər, etiraz etmirsinizsə, birgə gəzə bilərik.

- Yox, etmirəm, Rəfiqəmi gözləyirəm. O, gələnə kimi gəzə bilərik.

- Hə, yaxşı, mən də dostumu gözləyirəm. O da gələr, onda dördlükdə gəzərik.

Fəridə utancaq-utancaq dilləndi:

- Artıq dördümüzün də əvəzindən hər şeyə sən qərar verməyə başladın...

Ruslan Fəridə ilə gəzməyə başladı. Bəxtlərindən nə Fəridənin rəfiqəsi, nə də Fərid gəlib çıxmadı. Ruslan bundan çox sevindi. Ən azı, qızla birlikdə xeyli vaxt keçirdi, bir-biri haqqında bəzi məlumatlar öyrənə bildilər. Fəridəni də, deyəsən, rəfiqəsinin gəlməməsi bir o qədər narahat etməmişdi. Hətta elə görünürdü ki, o, rəfiqəsinin gözləməsini yadından çıxarıb. Ruslan Fəridəyə onunla daimi dost olmaq istədiyini bildirdi:

- Olar, amma mənim iki şərtim var.

Ruslan hər bir şərtə hazır idi, təki Fəridə ona yox deməsin.

- Birincisi, aramızda bəlli bir məsafə qalacaq, yəni fiziki təmas olmayacaq. İkincisi, heç vaxt məni evimizə ötürməyəcəksən.

Fəridə hər iki şərtini ailəsi ilə əlaqələndirdi. Üç qardaşı var idi. Onlar Fəridənin kimlə gəzdiyini bilsəydilər, qan düşərdi. Fəridə həm də yaxşı tanımadığı və hara gedib çıxacağını bilmədiyi münasibətlərdə ifrat yaxınlığı düz hesab etmirdi:

- Hələ biz dostluğumuza başlayırıq, kim bilir hara qədər gedə bilcəyik.

Ruslan fərqinə varmadan razılaşdı. Ürəyində "bir müddətdən sonra şərt-mərt yaddan çıxacaq", -deyə düşündü.

Artıq xeyli vaxt keçmişdi, qaranlıq düşmüşdü. Fəridə evlərinə getmək vaxtı çatdığını deyəndə Ruslan "ötürüm səni" dedi. Fəridə:

- Birinci şərtimizə görə yox və heç vaxt, bunu ağlına gətirmə. Sonra Ruslanla əl vermədən sağollaşıb, dayanacaqdakı avtobusa mindi. Həmin gündən Ruslan Fəridə ilə tez-tez görüşməyə başladı. İndi o, Fəridəni sevirdi. Bu sevgi ilə Fəridə olan dostluq məhəbbəti arasında heç bir fərq görmürdü. Bundan Ruslan həm sevinir, həm də təəccüblənirdi. Sevinirdi, ona görə ki, dostu ilə sevgilisi arasında seçim etmək məcburiyyətində qalmırdı. Təcüblənirdi, çünki qızla oğlana eyni hisslər bələməyinin səbəbini özü də anlaya bilmirdi. O, əvvəllər elə düşünürdü ki, qızlarla oğlanların hissləri oğlanlar arasındakı hisslərlə heç bir oxşarlığa malik ola bilməz. Amma indi bunun tam tərsinə olduğunu görürdü.

(Ardı var)

AZAD